

Freska za oltarjem, po obleki angelji in rumeno s sinjem senčeno.
Spada v krog slik. 1. četrtertletja 16. stol.

Stele, XXXVI, 21.8.1925, str.38.

Enoladijska obokana gotška dvorana. Stolp prizidan ob fasadi v 17. stol. Dvorana zaključena s 3 stranicami osmerokota. +odolgasta šilasta okna, brez krogovičja. +adja obsega 4 svodna polja in tristrani zaključek. Strp je zvezdast z okroglimi sklepniki. Svod sloni na služnikih, ki gredo od tal samo med 3 in 2 poljem, sloni na kapiteelni konzoli s ščitkom spodaj. Služniki v ladji so $3/4$ stebri z žlebom oddeljeni od stene. Daze so precej drobno svedraste kanefirane. V kotih ob koru (zap. steni) slone rebra na priostrenih konzolah.

3 oltarji so iz nekako iste dobe. Sev. str. ima letnico 1693. Na koru je letnica 1796. Nad korom pa Renovatum 1860 F Gottwald kar se naša na slikarijo na svodu, ki je vredna o hranitve, če ni boljšega spodaj.

Gotški portal, ki vodi sedaj v zap. steni pod zvonik je očitvidno sem prenešen iz prvotne fasade in dvignjen vhod je bil prvotno iz njega sklepati nizek. Portal je profiliran z dvema žlebovoma in enim rebrom ter okroglo palico, ki se na vrhu križa s tipičnim poznogotskim motivom.

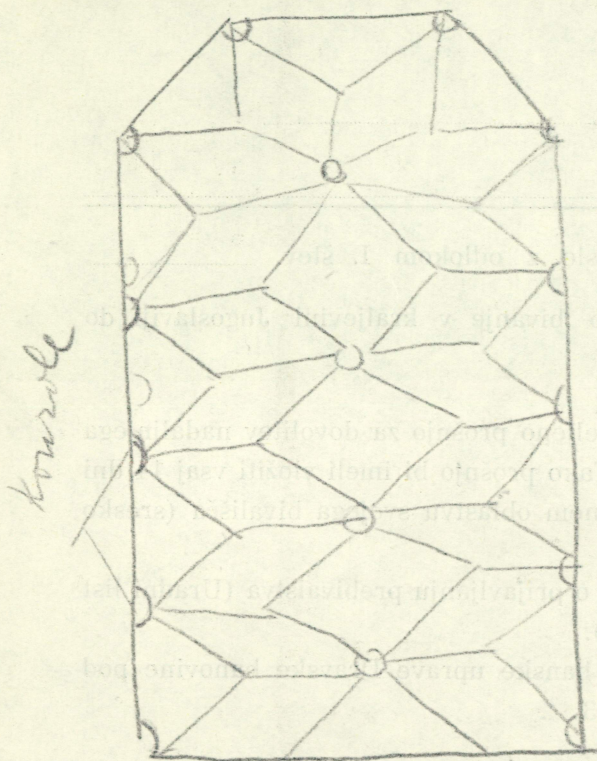
Nad portalom je ob postanku zvonika napravljena baročna preklada.

Čepa lesena rezljana vrata iz sr. 18. stol. Stolp ima podzidek v dve nadstr., spodnji gesims je pristrešen, zgornjâ dva pa polkoržnaega pre reza.

Od 2 nadstr. dalje pa je trinadstropen 8 oglat z dvema kamenitima pasovoma polkrožnega prereza s 4oglatimi linami s kameniti mi obodi, ob zvonovih pa dvoje polkrožnih lin. Cerkev ima krog in krog pristrešen zokel, zgoraj se stena završuje s kamnitim z žlebom izpodrezanim vencem, okna so obnovljena podolgasta, šilasto završena, brez krogovičja.

V sev. steni je stranski portal, malo bolj preprost kot glavni, a iste velikosti na ajdovo zrno in profiliran v dveh pali cah in velikim žlebom v sredi. frezbiterij ima na 4 oglih do višine okenskih vrhov segajoče dekorativne kamnite opornike z žlebom ob straneh.

Slike se nahajajo na sev. in juž. steni na celem 2 in 3 polju in v obeh vdolbinah, ki ju zakrivata str. oltarja. Nepobeljene so bile slike v obeh

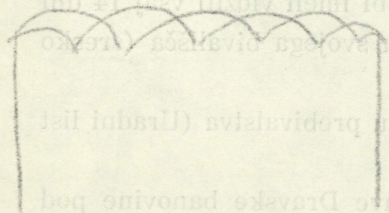

konrole

MARIJA GRADEC pri Laškem - p.c.

dolbinah, odkrito pa je doslej na obeh stenah, vse v šiljastih poljih in naslednji pas navzdol le ob južni niši na levi je ookrta dosedaj ena figura. Tehnika fresko na precej peskast apnen omet. Stena spodaj je naključvana, torej je bila slikano, ko je bila cerkev že prej ometana. Zato se tudi drugod čuti, da je omet odstopljen.

Na južni steni so ohranjeni ostanki 3 pasov slikarij, 4 pritlični je bil gotovo dekorativen. Od drugega se je ohranil na levi ob služniku in niši sv. Hieronim, Janez^{Evang.} Stoji na ozkem pasu terena pred rume- nim do ra mu segajočim ozadjem. Zgornji del ozadja je sinji. V straneh obroblijan sliko drobno profiliran okvir, ki se završuje zgoraj z baldahi- mom, polkrožnega krogovičja.

Sv. Janez^{pristo} Stoji v renesanski stoji, obrnjen pol v svojo levo, napol koraka. Vblečen je v zeleno suktnjo in rdeč precej bogato ^{obraz} plašč. V levi drži kelih iz katerega gleda kača, z desno pa blagoslavlja. Zraven v niši je^V skalnat pokrajini klečeč sv. Hieronim, z levo kleči pred kri- žem. Vse tretjepolje zavzema velika slika sv. 3 Araljev. 4 Polje v lokih pa na levi križanje, na desni snemanje s križa.

Na sev.steni je v spodnjem(?) pasu v niši Kristus na Oljski gori, v dm- gem pasu na levi smrt Marije, spodnji del uničen.

V 4 pasu, na tem je pavnebovzetje Marije. V tretjem pasu pod konzolo je naslikan sv. škof v ornatu, v 3 polju pa kronanje Marije po sv. Trojici. V 4 pasu nad tem pa na oblakih od angeljev obdan nag Jezus kot mistična vinska trta.

Slika Vnebovzetja Marije in mistična vinska trta je lok obdal od zelo kompliciranega, drobno profiliranega poznogotskega krogovičja. Za križem Kristus na križu, ob sliki sv. Hieronima je dvovrsten napis, ki je že po večini nečitljiv. Pisan v gotski minuskuli. S(anctus?) Iohaes, naprej vse uničeno.

Napis na Kristovem križu INRI, kaže renes. latinske majuskule. Na sliki sv. Hieronima podpisov obiskovalcev, najstarejša letnica 1566, druga 1576, 1587, več 1590 in čez.

Slika sv. treh kraljev. (ohod gre od desne proti levi. Ob levem koncu je sedeca Marija z nagim detetom v naročju. Jezušček stega roke po darilih, ki mu jih nudi klečeči stari kralj, ki je razen rok in glave uničen. Marija sedi pred štalico, skozi se vidi prikazen angelja in scena s pastirji v ozaju. Za Marijo stoji na levo obrnjen, a zaglavon nazaj prebo Marije sv. Jozef., belobradat, drži v rokah na ognjiščem ponvo v kateri meša neko jed. Marija ima ovito belordečkasto rjavo senčeno pokrivalo ovito

okrog glave in vratu. Oblecena je v umazano zeleno suktnjo in odeta v bel lila suknjo bogate gubane plašč, v katerega gubane so jarni odmevi pozno-
lila senčen bogate gubane plašč, v katerega gubane so jarni odmevi pozno-

~~gotskega dekorativno lomljenega sloga draperij. Niša je str. oltar je uni-~~

čila kralja in njegovo spremstvo, tako, da so se ohranile samo glave.

osebno zanimivi sta 5 in šesta glava, ki sta zelo realistični. Prvi ima rdeče pokrivalo in ima smejoča se odprta škrbasta usta. - dvorni norec, Drugi ima širok rmen klobuk in je mršav zelo izrazit obraz. Sledi jezdec na belem konju bv zeleni suknji in rdečem plašču ter koničasto rdečo kapo in dolge mustače. Izza konja gleda druga oseba v rdeči suknji z brki in gleda nazaj na drugo skupino, kjer koraka na sivem konju v lila plašč odet drugi kralj z rjavo polno brado, s krono na glavi. Na desni roki pa nosi velik renes. ciborij v dar. Za konjem stoji služabnik v belordeče pi sanih klačah in ^{bulmarčič} ter se opira na sulico. Za zadnjim koncem konja koraka drug služabnik s helebardo. blečen je v rdeče prilagajoče hlače in srajco s širokimi rokavi. ~edi na kameli majhen muštačast možic s trobento v ustih. Za njim dobrodušen vengledajoč na sulico se opirajoč lovec, ki vodi 2 lov- ska psa. Nato beli konj na njem pa s hrbtom ven obrnjen črni kralj, ki se obrača nazaj in sega v roke Herodu, ki je obrnjen s konjem en face. Ozadje tvorijo gore, izza katerih prihajajo konjeniki, pred njimi pa obložena kamela. Značilni kolorit z mnogo lila, rumena, rdeča in bela barva. ~ila sence v belem(Marija), Lila sence v rumenem (Longin), ki prebada Jezusovo desno stran) Veliko renes. potez v tipih. Gotova paralela sloga s sv. Pri-

morem, vendar je H. Primor starejši

MARIJA GRADEC pri Laškem - p.c.

Kronanje Marije se vrši pred zenes. arhit. izza katere se vidita dva angelja, ki igrata na piščal in pljunko. Pri slikah sev. stene je značilna simetrična kompozicija, ki igra potem veliko vlogo.

Stele, XXXIX, 31.5.1927, str.30 - 38.

Slika zunanščine c.j. # okolic .
Freska "Smrt Marije" .

Il.Slov.1927, št let.II, št.10.

Cerkev vsa ppoznogotsko obokana, neprimerno sicer, a za čas postanka(1860) karakteristično poslikana. Rebrovje sloni na polstebrih, v oglih apside, v lad= i na notranih polstebrih nekoliko v prostor pomaknjenih. Podstavek stebrov no= si zavite žlebove ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~
3 lepi baročni oltarji srede 17.stol. vsi neprimerno novopolihromirani.

Velik ~~ixix~~ sredi 18.stol. izpremenjen in povišan za portale ob straneh. Oba dobra kipa, ki stojita na njih sta iz sr.18.stol. Popolnoma ohranjen južni. Severni oropan kipov, sedaj ima Kr.obdanega od ~~xxxxx~~ znakov trpljenja in k steburu privezanega. Iz 18.stol. ali zač.19.

Nad juž. oltarjem se belež kruši in vidni so sledovi gotske slikarije. V niši za sev. oltarjem je precej dobro ohranjena poznogotska slika, ki je pa ni mogo= če dobro videti. Razločim samo sedečega brezbradega spečega moža oprtega na bok s knjigo v desni. Bržkone sv. Janez iz slike Oljske gore.

V niši sev. stene pod zelo lepim rokoko baldahimom oblečena M.božja.

Kor ima letnico 1796. Zanimiva prižnica zač. 18. stol. z vazami in lepim kipcem sv. Mihaela na vrhu. V zvoniku ostanki baročnega oltarja 17. stol. v eni izmed lin krasen, rezlian predmet, mogoče ostanek bogatega svečnika ali kaj podobnega. Ne mora kaj ohraniti. Zvonik ima obliko 17 ali konca 16. stol. (okrogel zid). Glavni portal pod zvonikom močno profiliran, poznogotski, kombiniran z renes. istotako močno profilirano preklado. Sev. stran. portal podoben oblike. brez preklade. Kerkev ima pod streho gotski žlebičast lesen zidec. Ogli prezbiterijska povdareni z žlebičasto izrezanimi oporniki. Zvonik očitvidno pozneje prizidan. Portal mogoče takrat prenešen in kombiniran v novem okusu.

Stele, XV, 25.7.1922, str. 24'-26.

Za sev. str. oltariem vd lbina, sedaj kot v zid poglabljujoča se zaokrožena niša z ravno zadnjo steno in polkupolastim vrhom, ki je v svrno vmestitve oltarja razširjen proti vrhu. Slika zavzema ravno steno in je zgoraj ravno zaključena z večbarvnim pasom, tam kjer se prvotno bočenje začinja. Predstavlja Ojlsko goro. Viden le desni del s spečim sv. Janezom in angeljem. Janez leži na levem boku z desno drži pred seboj knjigo, z levico se opira na vzivšen kos pokrajine in spi naslonjen na to roko. Vraz zelo fin in mladeniški. Nad njim v desnem zgornjem kotu se prikazuje angelj z velikim kelinom. Rokave ima ob komolcih visoko nabrane, si cer močno prilagajoče. Barva rumena z nekoliko na lila ugalšeno rdečo senčena. Nedvomno

Barva rumena z
okr. 3 desetl.

16.stol. Sledovi slikarije so vidni tudi nad juž. oltarjem, v obliki izpod beleža vidnih barvnih lis, več ni mogoče razložiti. Zdi se, da gre smer enega okvirnega pasu v prerez s sedanjo notranjo arhitekturo, da je torej slikarija starejša kot oboki.

Na sliki Olske gore je več podpisov: Hic fuit itd iz konca 16.stol. Vsled zastavljenosti jih ni mogoče čitati. Ena letnica 1562. Pod streho ni videti ometa, pač prav višini sedanjih lokov ob steni na sev. strani enkrat luknjo za bruno, mogoče dokaz, da je bila prvotna cerkev ravno krita.

Na fasadi zunan ob zvoniku na juž. strani viden pod beležem del slikarije, ki pa ni razločna. Zunan se vidi, da ima cerkev kamnit gotski podstrešni zidec ~~ki dokazuje~~ kar bi kazalo na to, da je v celoti v prvotni višini ohranjena.

Zadnje okno v prezbiteriju je v baročni dobi zazidano in izpremenjeno v okroglo. Gotski portal pod zvonikom je v baročni dobi sem ~~prestavljena~~ in podstavljen ter mu dodan sedanji profilirani vrh.

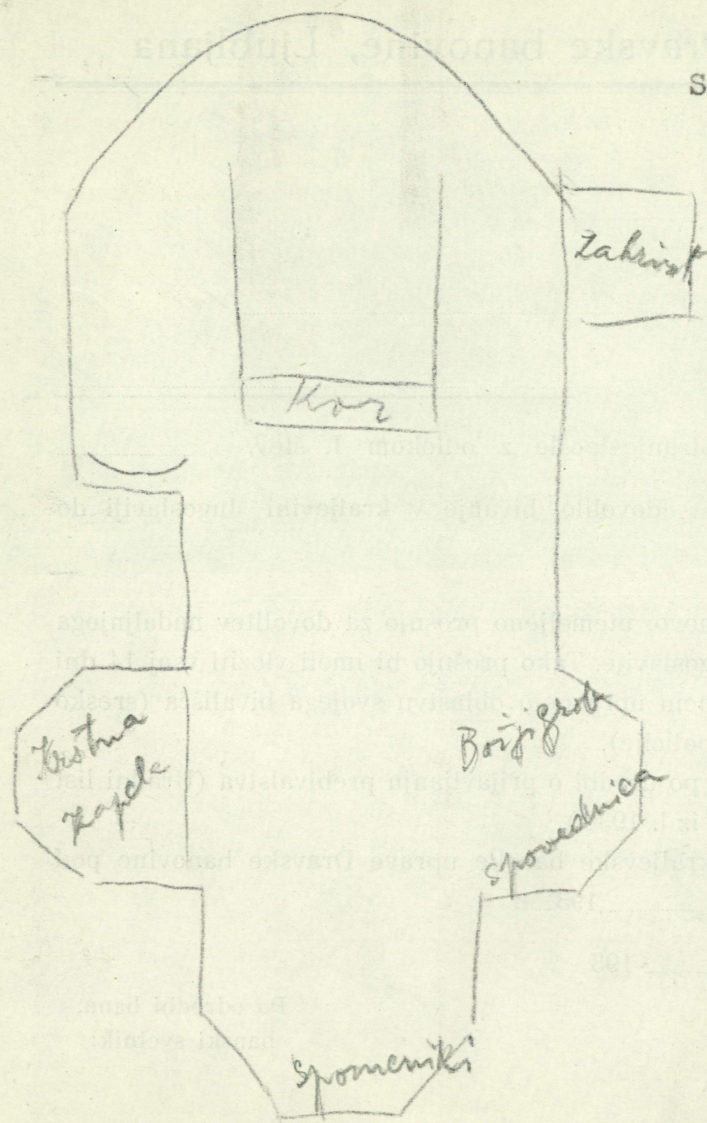
V kapelicaх pod cerkvijo na hribu : 1. Srce Jezusovo, kip kmečkega neokretnega dela, vendar interesnaten.

2. sv. Peter klečeč v spokorniški pozi, ob njem petelin. Dosti dober kip 17.stol.

3. M. božja z orantsko razprostrtimi rokami z oblaki in angeljskimi glavicami pod nogami, mogoče vnebohod, malo okorno iz 17.stol.

4. Jezus pade pod križem, zač. 18(?) stol.

Stele, XXI, 1.8.1923, str.55 - 58.

Cerkev zgrajena v gotskem stilu. Nebra oboka v prezbit. slone na tričetrtinskih stebrih, v ladji na dveh konzolah in na dveh močnejših tričetrtinskih stebrih.

Gl.portal in sev.stranski portal sta šilastoločna. Tristrano zaključen prezbitorij ima zunaj kamniten, stebrom podobne opornike. K empori vodijo kamnite polžaste stopnice.

Na zap.strani c. stoji zvonik, ki je spodaj četverokoten, zgoraj osmerokoten.

Cerkev je imela obzidje - tabor, večina obzidja je že propadla.

Gl.oltar M.B. de monte Carmelo je bil nanovo narejen l.1768 in ima kronogram: DVLCIS et ALMA parens operi nos Veste salVTis.

Cerkev ima dvoje str. oltarjev. Južnega sv. Janeza Bapt. s kronogramom: DISCite saeCVLO seXto trIVMphos."

Severni oltar pa je Passionis J.Ch. V zvoniku je četvero zvonov: majhni zvon z napisom: "Sancte Leonhardi ora

pro nobis." Srednji zvon: " Sancta Maria Mater Dei ora pro nobis Anno 1694.
veliki srednji: " Sancta Maria Mater Dei ora pro nobis Anno 1738. Caspar Bal-
thasar Schneider Cilleae me fudit. Veliki zvon: " Salesius Feltl hat mich
gegossen in Gratz Anno 1803."

Cerkev so začeli graditi l.1505, gotova je bila 1526, kot pravi spominska
tabla v cerkvi: " Die Kirchen hat lassen Weichen, und mallen der Ehr und
Weis herr Matthias Stich Burger zu Tyffer, so der Zeit Zechmeister gewesen
ist, zu Lob und Ehr unseren lieben Herrn, und seiner lieben Mattern Maria
in dem 1526 Jahr angefangen zu bauen 1505."

Kapelice pod cerkvijo: k cerkvi peljejo stopnice in ob njih so 4 kapelice:

M.B., zadnja večerja, sv. Peter, Pasijon.

L.1573 za kmečkih uporov so kmetje rabili ta tabor za svoje postojanko.

L.1799 nanovo prekrili zvonik.

Pri sev. str. vratih je napis: " Den 10. Juny hat eingeschlagen im Jahr nach
Christi Geburt 1811."

L.1826 so opustili pokopališče.

L.1860 so c. restavrirali. Nanovo so tedaj naredili eno okno na sev.strani
Stara zazidana okna pa so nanovo stilsko predelali. Cerkev je bila po-
slikana.

Ign.Orožen: "as Bisthum und die Diözese Lavant, 4.del
1.1881, str.91 - 96.

(Maria Graz)

Filiala, posvečena MB. Božja pot.

Pravilno orientirana cerkev stoji na skalnatem pomolu nad Savinjo v n.v. 243m.

Viri in literatura: Farna kronika ; Ign. Crožen: Bistum und Diocese Lavant IV. Dekanat Tüffer, Graz 1881 ; Fr. Stele: Freske w ladji crkve Marija Gradec kod Laškega, Starinar 1926-27., p. 59 -66 ; Varstvo spomenikov ZUZ VI in VII.

Cerkev sestavljajo: Spodaj kvadraten, zgoraj oktogonalen zvonik ter pravokotna ladja s 3/8 zaključkom, kateri je na jugu prizidana pritlična zakristija. Gradnja je kamenita, ometana. Strehe enotna strešasta, zakristije strešasta škriljeva, zvonika čebulasta- laternasta, škriljeva, lesen, pločevinasta. Cerkev je lepa poznogotska stavba.

Zunanjščina: Zvonik: Obdaja ga pristrešen tahni zidec, nato dva klebasasta zidca v kvadratnem in 2 v 8-stranem delu, fablon je preprost maltast. Gradnja je polihromirana, z deli opeke. Na oglih ga poživiljajo plitve lizene. Njegov portal je prestavljen iz ladjine fasade. Je zašiljen, profila žleb-rebro-žleb-palica, ki se v temenu seče, kar je značilno poznogotsko. Spodaj je profilacija poševno prirezana. Portal je iz peščenca, vidni so sledovi pilihromacije. Ta portal je vkomponiran v pravokotnik, katerega tvorita lizeni in preklada s profilirano gredo. Zgoraj je opečna strešica. Vratnice so poznobaročne, okrašene s školjkovino ter iz srede 18. stol. Nad portalovo strešico je razidana pp. lina, nato sledita v 8-stranem delu 2 pp lini (vse v kamnitih okvirjih) ter členjene biforne ppk zvonove line.

Prečne stranice so brez lin. Severna stranica ima veliko pp okno, 2 lini in bifore, vse v kamenitih okvirjih. Južna stranica je enaka, vzhodna pa ima samo bifore. V južni stranici je pp portal z zunanjim robom, preklado s 3 rombastimi polji in profilirano gredo.

Ladja ima pristrešen talni videc ter kamenit žlebasti fabion. Ogled ima iz delane iz lepih klesancev, 3/8 zaključek pa krasi 4 žlebasto izrezani služniki, ki segajo do 2/3 stenske višine. Severna stena ima v zapadnem delu zašiljen portal profila palica-globok žleb-palica, ki je spodaj poševno prirezan, nad njim je l. 1860. prebito visoko zašiljeno okno, ki je brez krogovičja kot vsa cerkvena okna. Vzhodno okno je enako, z opeko neogotsko dodelano. Okni v obeh poševnicah in v južni steni so enaka, le da imajo ostenje iz rezanega kamna. (lijakasto-stopničasto). V zaključnici je prvotno gotško okno razidano do okrogle baročne line. Ladja ima zapadno zakristijo malo pp okno v kamenitem okvirju, enko onim zvonika, le da je njegov kameniti okvir od zakristije deloma zakrit. V južnem delu ladjine zapadne t. j. fasadne stene, je opazna, od zvonika deloma zakrita gotška slikarija. Vidna je vitičasta ornamentika, nato v ppk loku rdeče-zeleno oblečena Marija z otorkom, stoječa na polmesecu v sončni glori. Zakristija je najmlajši prizidek. Ima pristrešen talni videc in bogat profiliran, močan fabion, okrašen s štukiranim jajčnikom. V vzhodni steni ima pp okno v kamenitem okvirju s pravokotno se sekajočo mrežo, v zapadni pa ušesast portal z gredo in pdp nadsvetlobo. Zakristija je iz konca 17. , morda zač. 18. stol.

Notranjščina: Tlak je kamenit, v zaključku črno-bel. Zvonico, ki se odpira v vsej širini v ladjo, pokriva križni obok z maltastim okroglim sklepnikom v temenu. Na levi vodi skozi pp portal okroglo stopnjišče v zvonik in na emporo, ki zavzema zvonokovo I. nadstropje, ki je beljeno ter ga pokri

va križni obok. Empora ima vidano ograjo, okrašeno s 4 štirilisti z okroglimi rozetami v sredini, katero zaključuje profiliran videc. Na njenem noslinem loku je letnica 1796, ona sama pa se odpira na enakim loku in v ladjo. Lok ima napis: RENOVATUM 1860 F. GOTTWALD.

Ladjo, razen 5/8 zaključka, pokrivajo 3 pole zvezdastega rebrastega oboka, katerega nosijo od zapada naprej: par piramidastih konsol, par močnih stebrov z bazo, okrašeno s svedrastimi žlebi in 5/8 kapitelom, par ~~kupolastih~~ kapitelov s ščitom odspodaj ter končno enak par stebrov kot prej. 5/8 zaključek pokriva zvezda, katero nosijo v ogalih 4 vitki slušniki z okroglimi bazami in brez kapitelov. Rebra so konkavnega profila ter jih vežejo v temenu 4 okrogli sklepniki. Ves strop krasi dekorativna slikarija iz l. 1860 od Gottwalda. Na desno vodišesast portal pp z robom, naklado in profilirano gredo v zakristijo, ki ima kamenit tlak in križni obok. Nasproti zakristijskih vrat je v steni ladje globoka ppk niša, kot sta tuči oba stranska oltarja v 2 ppk dolbinah, ki so gotsko poslikane. Notranjščina predstavlja enoladijsko, obokano, gotško dvorano, ki se zaključuje 5/8. Služniki v ladji (4) so 3/4 stebri, oddeljeni od stene z žleboma.

Drugo in tretjo travejo ladjinih podolžnic krasi freske, odkrite l. 1927. Freske so iz l. 1526., eno naših prvih "renesančnih" del ter kažejo sorodstvo, če ne celo delavniško blizino s freskami na zunanjščini oktogona pri Gospej Sveti na Koroškem iz l. 1521. Na severni steni so freske ohranjene v dveh pasovih: v prvem pasu je upodobljena Marijina smrt (Marija leži na postelji, obdajajo jo apostoli, Peter bere iz Knjige) in Marijino kronanje, pri čemer je trojica predstavljena v 3 osebah, kronanje se vrši pred renesančno arhitekturo, ki se polkrožno vglablja. Med obema opisanimi večjima kompozicijama je manjša slika nekega škofa s palico in infanulom v rokah. V gornjem pasu sta v zašiljenih poljih predstavljena

Marija, ki moli na oblakih podprtih od dveh angelov in obdana z glavicami, vse v razgibanem krogovičju ter Imago pietatis v celi figuri, obdan od 4 angelov, katerih gornji par lovi kri iz rok v k^{le}liha, spod^{nji} par pa kri iz nog tudi v keliha. Njima ob strani sta 2 angela, ki igrata na plunko in piščal in spadata k spodnji kompoziciji Marijinega kronanja. Tudi to kompozicijo obdaja bogato krogovičje. V dolbini za stranskim ^{olt}arjem v tretjem pasu upodobljena Oljska gora. Na južni steni so ohranjene freske v treh pasovih, četrti pritlični je bil gotovo dekorativen. Od drugega pasu se je ohranil na levi strani ob skužniku in v dolbini sv. Hironim in Janez Ev. Stoji na ozkem pasu pred rumenim, do ram segajočim ozadjem, zgornji del ozadja pa je sinje. Ob straneh obroblja sliko drobno profiliran okvir, ki s^e zgoraj zaključuje z baldahinom polkrožnega krogovičja. Janez Ev. stoji v renesančni stoji, obrnjen je na pol v svojo levo, na pol koraka. Obleden je v zeleno suknjo in rdeč, precej bogat plašč. V levici drži kelin, iz kateregagleda kača, z desnico pa blagoslavlja. Žraven sv. Janeza je v niši v skalnati pokrajini pred križem klečeči Hironim z levom. Ves tretji pas zavzema velika slika treh kraljev. V četrtem pasu je v zašiljenih poljih na levi predstavljeno križanje, na desni pa snemanje s križa. Značilni kolorit z mnogo lila, rmenem, rdeče in bele barve. Lila je senčena z rmenim, ali pa z belim. V tipih je mnogo renesančnih p^otez. Pri slikan severne stene je značilna simetrična kompozicija, ki bo pozneje igrala veliko vlogo. Na sliki Oljske gore za oltarjem je več podpisov iz konca 16. stol. Ena letnica je 1562. Presko tehnika je izvedena na precej presnat apnen omet. Stena je spodaj naključvana, kar dokazuje, da je bila cerkev že preje ometana, zaradi česar je fresko omet deloma odstopil. Freske so veliko in sorazmerno zgodnje delo, v katerem prevladuj^u renesančni značaj nad tradicionalnim gotskim. Poleg gotskega krogovičja, ki okvirja slike v zgornjem

pasu, imamo čiste renesančne arhitekturne in dekorativne elemente, posebno pa čisto pod italijansko renesančnim vplivom nastale kompozicije (snemanje s križa, Marijino vnebovzetje), posebno važen je odločno sistematični kompozicijski princip. V stilističnem razvoju domačega gradiva spadajo v razvojno vrsto Jezersko- Križna ~~raz~~ gora-~~zn~~namenje pri Crngrobu- Primož nad Kamnikom. Četudi ni nobene delavniške zveze s ~~temi~~, od različnih delavnic ustvarjenimi cilki, je vendarle sorodstvo toliko, da moremo stilsko razvojno stopnjo naših fresk smatrati kot konsekventno ~~raz~~ naslednjo stopnjo razvoja od gotike k renesanci v primeri s ciklom pri sv. Primožu, s katerim imajo več na videz zelo močnih sorodnosti. O postanku teh ~~fr~~esk nas pouči nekdanj v cerkvi se nahajajoči, sedaj ne več ohranjeni, v prepisu sporočeni napis, ki se glasi: Die Kircken hat lassen weichen und mallen der Ehr und weis herr Mathias Stich Burger zu Tyffer so der zeit Zechemeister gewesen ist zu lob und Ehr unsern lieben herrn und seiner lieben Mutter Maria in den 1526 Jahr, an gefangen zu bauen 1505.

Pri severnem portalu je nečitljiv napis, ki se ^{je}glasi l: Den 10. Juny hat eingeschlagen im Jahr nach Christi Geburt 1811.

Oprava: Glavni oltar je lep primer zlatega oltarja iz 3/4 17. stol. povečane l. 1768 za obhodna loka s kipoma Joahima in ~~ane~~ in tabernakelj. Oltar ima sarkofagasto menzo, širši podstavek, visoko, prostorno razvito predelo v 2 delih, kateri gornji je okrašen s hrustančastima karušama. Predela oblikuje na straneh 2 konsoli, okrašeni s hrustančevjem in jaf niki. Obhodna loka iz l. 1768 sta okrašena s školjkovino ter nostia kvali tetra kipa. Tabernakelj z baldahinom, nošenim od volut in zaključenim z lambrekina- sto kupolo, krasita 2 oglati voluti, angela svečonesca, rokaj, školka in cvetni obeski. Nastavk nostia par gladkih in par uvutih stebrov, oba okrašena z akanotm, sadno vrstico, velikima angelskima glavama ter simetričnim

hrustančevjem. Ravno in popolno ogredje, okrašeno z angelskima glavama in hrustančevjem tlorisno sledi predeli. Ima 2 veliki volutasti krili, na katerih stojita angela, pred njima pa 2 bradata svetnika. Ušesi sta bogato razviti, okrašeni s hrustančevjem in biserniki. V sredini ogredja je iz hrustančevja spletena kartuša. Atika ima prostorno razvit, s hrustančevjem okrašeni podstavek, par okrašenih stebrov, golšasto ogredje, hrustančasti ušesi, ravni krili s sedečima angelčkoma spredaj ter nakakim hrustančastim čelom z angelsko glavico v sredini.

Glavno ppk nišo oblikujeta 2 uvita, okrašena stebra in lok, katerega krasita 2 angelčka in 2 glavici. V niši stoji škapulirska MB od Loreta, obdajajo jo 2 angela svečonosca, 2 plavajoča angelčka in 2 glavici. V atiki je pred pps poljem Marijino kronanje. Oltar je kot celota lepo in kvalitetno delo. Kanon tablice so klasicistične.

Levi stranski oltar ima vidano prizmatično menzo, prostorno močno in poševno razvito predelo, okrašeno na podstavkih z glavicama in fruktoni ter v sredi z letnico 1693. Nastavek nosita 2 uvita stebra, okrašena v spodnjem delu z glavicama, v zgornjem pa ovita s plastično vinsko trto ter golšasto ogredje, ki se v sredini usločuje in ga krasi 3 operutinične glavice in fruktoni. Bogato razviti ušesi sestavlja hrustančevje, jajčniki, fruktoni in glavice. Poševna dela nastavka imata ppk niši s školjkastima zaključkoma ter osrednje ppk polje. Atika je replika nastavka, le da sta ušesi neplastični. Nosi čelo spleteno iz hrustančevja z oblečenim angelom v sredini. Oltar je brez plastik, zato pa stoji na menzi bičani Jezus s Arma Christi, ki je iz 18. stol. Za časa Gajšnika je bil ta oltar posvečen Mariji. Kanon tablica je iz 18. stol., pločevinasti svečniki pa iz 19. stol. Renoviran je bil l. 1897.

Desni stranski oltar je pendant levemu, le da ima ohranjene plastike. V sredini je Jordanska skupina, v nišah Elizabeta s pleteno štruco in Ana

z Jezusom, v atiki 3 evangelisti, na ogredju 2 velika klečeča angela iz 18. stol., v čelu pa elegantna Barbara iz sred. ali 2. pol. 18. stol. Po Orožnu je imel ta oltar kronogram: DISCITE SACERDOS SEQUITUR TRIVMPOS, torej letnico 1723, kar pa ni mogla biti letnica nastanka oltarja, ker je on gotovo iz l. 1693.

Prižnica je sedemkotna. Na ogalih jo krasi stebriči na konzolah, noseči golšasti zidec. Med konzolami so operutnične glavice, med stebriči v pps poljih pa cvetne vaze. Baldahin je enakega tlorisa. Tvori ga golšasto ogredje, 7 volut s cvetnimi vazicami na koncih, ki nosijo podstavek za dober kip sv. Mihaela v boju s hudobcem. Prižnica je šedno in dobro delo iz 1. četrtine 18. stol.

Orglje so preprosto delo z usloženim čelom iz 1. pol. 19. stol.

Oprema: Poleg glavnega oltarja je originalen stebrast nabiralnik za denar, prirezan spredaj na ajdovo rno, torej še iz časa nastanka cerkve.

V ppk niši severne ladjine stene je baročni Marijin tron z lepim baldahinom, sestoječim se iz školjkasto okrašenih volut, bagatega školjkastega ozadja, ki fungira kot Marijina glorijska ter baldahinom prepletenim iz mreže ter kronanim z monštranco. Stranske in zadnji lok, ki spajajo mavpične volute krasi lambrekini. Tron je iz srede 18. stol.

V zakristiji je marmornat lavabo z pdp bazenom ter ppk, školjkasto zaključen nišo, katero obdaja napis: PRINUS CORPUS DEINDE MANUS, zaključuje ga ravno profilirana greda z ravnima kriloma in iz 2 volut sestavljenim čelom v sredini. Lavabo je iz zač. 18. stol.

Relikviar je iz srede 18. stol., misal iz l. 1777, monštranca pa je klasicistična.

Zvonik: Je enotne gradnje. 2 zvonova sta KID-ova iz l. 1923, tretji pa je bronast in ima napis: SANCTA MARIA DEI ORA PRO NOBIS ANNO 1694.

Krasijo ga fruktoni in reliefa MB kraljice in Sebastijana.

Podstrešje: Oboki so kameniti. V severni steni je v višini obokovih nastavkov sled tramove luknje. Stavba kaže sicer enotno gradnjo, vendar je mogoče, da je, ker je nastajala 21 let, imela prvotno ravno krito ladjo in je bila le beljena ter so jo obokali in fresko poslikali šele okoli l. 1525 -26. Na to bi kazale freske, ki so narejene na prvotnem naključnem ometu. Zvonik je prizidek l. pol. 17. stol. zakristija pa ca 1700. Leta 1799. je bil obnovljen zvonik.

Resume: Je podana že pri obravnavi podstrešja. Zvonik novo pokrit l. 1799.

Okolica: Cerkev obdaja ovalno obzidje z oporniki. Okoli cerkve je bilo pokopališče in utrjeni tabor, čemur odgovarja tudi njena lega na skali nad Savinjo. V ta prostor vodi členjen, potlačen ppk portal s čelom, ki se konča sicer s preprostejšim fabionom, toda enakim štukiranim pasom kot zakristija in je torej istočasen kot ona, medtem ko je eskar prizidu starejši, močan in ostanek tabora. Pokopališče je bilo opuščeno l. 1826.. Ob poti, vodeči na skalo, katero tvorijo več-etapne kamenite stopnice stoje 4 kapele, na vznožju pa je stalo Marijino znamenje, katero je dal postaviti laški meščan Tomaž Perger l. 1735. in katerega je l. 1779 dal prestaviti na glavni trg v Laškem mestni sodnik in barvar Jakob Hermann. Do vlade Jožefa II. se je vršil v postnem času pasijon od trga do Marije Grac, kjer se je vršilo križanje. Te pasijonske igre, ki so bile spremljane tudi z glasbo, so se vršile deloma v slovenskem jeziku in so važne za zgodovino našega gledališča. Prva kapela je velika ter ima kvadraten strešni stolpič. Ob oglih jo krasijo lizene, obteka pa močan, žlebast zidec, nad katerim je trikotno čelo. Streha je opečna. Členjena ppk vdolbina ima kip, preprosto delo

Marijinega vnebovhoda na oblakih z 2 angelskima glavicama. Kip fungira kot nastavek nekakega oltarja ter je morda š^e iz 17. stol., medtem ko kape-
la kaže na 1. pol. 18. stol.

Naslednje kapela je enaka^a prejšnji. V njej je večja, nekoliko boljša plasti-
ka Kristusa, padajočega pod križem. Je iz 1. pol. 18. stol.

Tretja kapela je posvečena Srcu Jezusovem. Kapela je preprostejša, ima
konkaven napušč, se trikotno zaključuje in ima opečno streho. Kip je pre-
prosto ljudsko delo 19. stol.

Četrta kapela je enaka tretji, le da je za 3 stopnice pod sedanjo potjo.
Predstavlja obupanega Petra, ki kleči v močnem kotrapostu. Včasih je bil
ob njem petelin. Kip~~ma~~ je iz 1. pol 18. stol. ter povprečno delo. Polihromacij
vseh plastik je novejša.

Konservatorske opombe: Cerkev ^{ma} zama^{ma} v 3/8 zaključku in zakristiji. Cerkev
je bila letos prekrita.

Ostalo: V prezbiteriju je pod južnim oknom sled slikarije. Vidi so črni lok
spremljan s pikami opečne barve. ^{Em} ^{id}

Opombe: Ob Lahomni, vzhodno Marije Gradec stoji Gradec. Dvor se omenja l.
1444, ko ga je Friderik gorf Celjski daroval kot Hof zu Graz bei Tiver
Jurklosterskemu samostanu. Proti koncu 16. stol. so kartuzijani dvor prodali
na kar so se lastniki dvora v 17., 18. in 19. stol. naglo menjavali.
L. 1860 je bil za njegovim mlinom na desnem bregu Lahomne najden komad
hebrejskega kamna z napisom: at ki bischnath schana to je usque in annos
annorum.

Leta 1858. je obnovil vso cerkveno opravo Franc Gottwald, l. 1910 pa je
restavriral oltarje Anton Humrek iz Celja.

J. Curk: Celjska topografija (Laško), rkp. str. 18 -21, zapiski 1961. ○

Marija Gradeč pri Laškem - p.c.

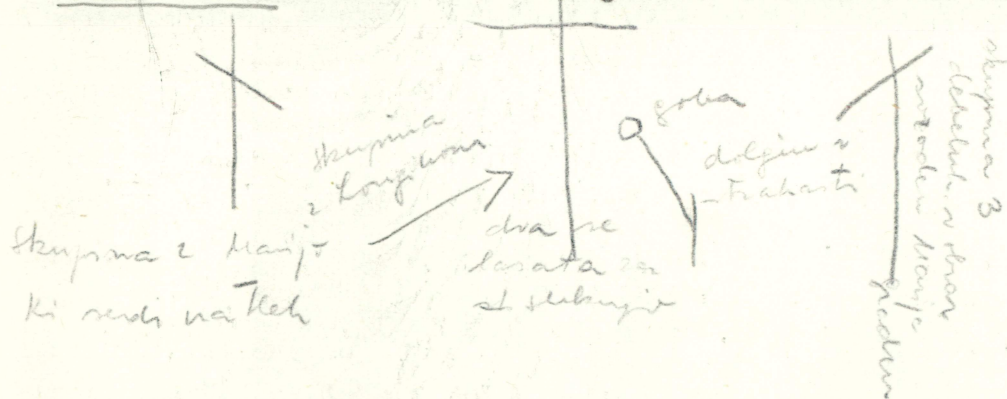
Gospa sveta, Kapela - stoji na koncu vasi. Slikarija ima l. 1523. Slogovno stanje kot v M. gradcu samo še bolj italjansko. (Stele, V.A., 1.12.1931, 8')

Beschreibender Katalog der Handzeichnungen in der grafischen Sammlungen Albertine IV. Die Zeichnungen der deutschen Schule bis zum Klassizismus. Barb. v. H. Tietze, E. Tietze Conrat, O. Benesch, K. Razarolli Thurnlack Text u. Abb. 1933 Wien A. Schrott & Co.

sl. 67 A. Dürer Snemanje s križa. Lestva od zad, eden visi čez križ na vrhu in po rjuhi spušča čez pas obešenega Jezusa, ki ga eden drži pri nogah, drugi pa ga s stegnjenimi rokami sprejema. Prim. Laško. Zveza z Mantegna.

Stele, XIVA, 1936, str. 58

Maria Saal - freske na zunanjsčini osmerokotne kapele.

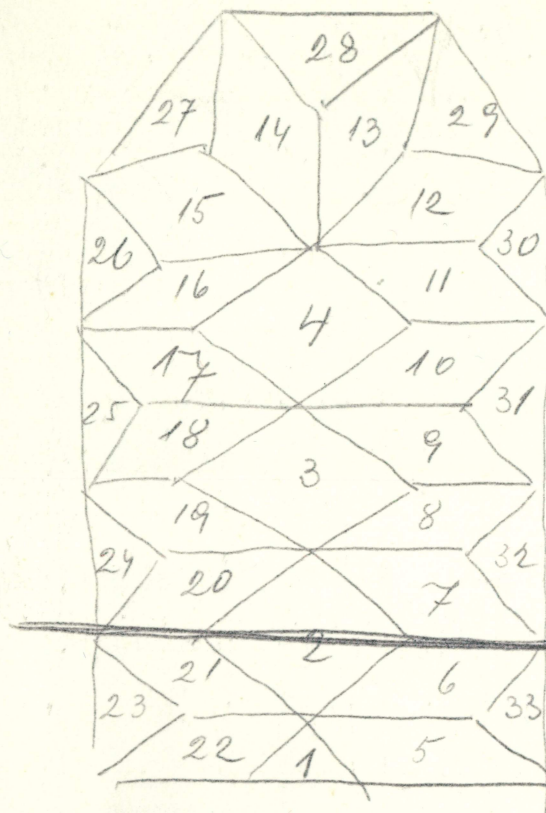

Križanje ima gotove daljne sorodnosti z onim v Marija Gradcu.

Vse močno preslikano. Snemanje s križa komponirano slično kot v Marija Gr. Stoječi na lestvi se naslanja čez in drži Jezusa na rjuhi. Jezus visi naprej, noge ima še pribite. Spredaj ga eden lovi na rjuhi. Na desni kleče tri

osebe, vmes Marija. 4. sta kompozicija v diagonali, postanek nekako istočasen.

Stele, XVIIIA, 1927, str. 32'

2. krogovičje
3. Ana Samotretja v krogovičju
4. Kristus desna blagoslavlja 1. kroglo, sedeč
7. v krogu svetnica v krogovičju
8. " " z jagnetom
9. Katarina v krogu
10. angel z bičem ? v krogu
11. angel s križem
13. orel-Janez
14. lev - Marko
15. vol-Luka
16. angel s šibami
17. " s trnjevo krono
18. Barbara
19. Doroteja s košaro
20. modno oblečena svetnica
24. samo krogovičje
25. samo krogovičje
26. med cvetnimi vejami
27. angel s stebrom, angel s križem
27. 2 angela
28. "
29. "
30. "
31. "
32. "
33. -----

*dozidarstvo ?
brez slike*

V ostenjih oken zaključka z začetkom v sev. vzh. levo ležeči Jese, iz katerega raste korenika veje, polna grozdja in češplejvih sadežev. Na tej steni še dve figuri prednikov. Na drugi strani druga veja, ki se na vrhu okna spaja. Notri pa tri dopasne figure prednikov Jezusovih. Vzh. okno isto - a zakrito z oltarjem. Jugovzh. okno

isto, vselej po tri figure.
 Isto v južnem oknu. Vselej ime upodobljenih.
 Izredno dekorativno.
 Sev. stena: novo okno uničilo večno slik. Na vrhu krogovičje. Cela stena je bila velika slika Marije zaščitnice s plaščem
 V drugi poli spod niša Oljska gora kot oltarna slika. Nad njo kronanje M.B., ~~na~~ Evharistični kristus. Pod konzolo oboka Erazem, v drugi poli Marijina Smrt. Nad njo Marijino vnebovzetje.
 Juž. stena: 2 poli spod v niši sv. Hieronim.
 V srednjem pasu portret treh kraljev.
 Pod konzolo oboka med nogami konj letnica 1526
 Delno uničeno
 Levo sedeča M.B., ko otrok sprejema dar.
 V podnožjih levo Križanje, desno snemanje s križa
 Zelo svetlo, odmev donavskega sloga.. Izreden poudarek v zaključku
 Na oboku so pod slikami 3 in 4 naslikana čez obok rebra- starejše od vidnih slik, ki so slikana čez.
 Predniki Jezusovi izredno časovno karakterizirani po realizmu obrazov in po noši in barva.

Stele, XXA, 1968, 13-17

Freska Sv. ^Aedelje na južni zunanjščini ladje p.c.v. Pristavi pri Stični - Kristus po stilu in tipu podoben 1525 datiranim freskam v Marija gradec.

Stele, XXIIA, 10.10.1967, str. 17

Na oboku nad oltarjem Odrešenik, simboli evngelistov, v temenu proti zap. Ana Samotretja, v str. kapah dopasne svetnice in angeli z orodji trpljenja Kristusovega. ^ob odptzinah oken renesančni pilastri z groteskno motiviko. Na sev. strani je vključen Adam in Eva ob drevesu spoznanja. V ostenjih pa trta z vinskim grozdom na skladasti vinskih vencih dopasni predniki Kristusovi z napisi.
 Na sev. steni v srednji vrsti levo smrt M.B., desno kronanje M.^B.

Nad smrto Vnebovzetje, nad Kronanjem evharistični Kristus.

Uničen po novejšem oknu v tistem je bila provotna slika Marije zaščitnice s plaščem.

Na juž.steni v srednji vrsti Poklonitev in Pohod treh kraljev spod letnica 1526

Nad tem levo Križanje, desno Snemanje s križa

Slikarija tudi v dolbinah za str.oltarjema

Na oboku so slike uokvirjene s krogovičnimi motivi

Na fasadi d. od zvonika odlomek freske Marijev soncu in ornamentika sorodna oni v ladji sv. Janeza v Bohinju.

Stele, XXIA, 1964, str. na prilož.
lističu